

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

*Медовий Спас на Татарці. — Бідна, бідна Ліза. —
Старі знайомі. — Чоловіча пастка. —
Подружки нареченої.*

1

Дзвіниця озвалася святковим передзвоном.

Під його супровід Анна з Христиною вийшли з храму. Спершу, як належить, повернулися лицем, перехрестилися. На свій сором, Вольська не вважала себе аж такою ревною вірянкою. Проте й безбожницею бути не хотіла.

Якось, причепурюючись перед дзеркалом, Анна зізналася собі: аби не Христя, яка не пропускала жодного церковного свята, то заходила б до храму хіба на Різдво й Великдень. Так і робила, заки далека чоловікова родичка не оселилася в них як служниця. Дівчина мала старосвітське виховання, а якраз через тиждень після її появи була Трійця. Тож Христина, нічого не підозрюючи щодо настроїв пані Вольської, зібралася на службу святити зілля й вирішила — її *королівна* має ті ж самі наміри.

Не хотілося бентежити дівчину, котра за тоді ще двадцять шість своїх років не бувала далі Лохвиці. Перші дні в Києві вона боялася виходити з двору далі сусідньої вулиці, аби не заблукати й не загубитися. Зважаючи на це,

рішення нарешті піти до церкви — а це за її тодішніми мірками великі мандри! — вже було героїчним. І Анна не без підстав припустила: Христа тоді зважилася на такий крок, бо вірила: господиня теж віддасть належне традиціям, піде разом із нею *до Бози*.

З того дня Вольська складала дівчині компанію в більшості випадків, так і не знайшовши в собі сміливості пояснити своє ставлення й свої погляди. Поступово втягнулася, навіть сприймала подібні прогулянки як вихід на люди. Що, своєю чергою, давало їй додаткову поживу для роздумів. Біля храмів завжди збиралися цікаві персонажі, яких бракувало в її особистій колекції типажів.

Чоловікова загибель майже два місяці тому зблизила жінок ще більше. Їй змусила Анну дещо переглянути свої погляди. Відтепер її саму тягнуло до церкви, і загалом хреститися на ніч перед образом у спальні стало не звичкою, а справжньою, щирою внутрішньою потребою.

Тим більше не могла, не мала права пропустити службу на Спаса. Адже цього дня також поминали й мертвих, тож про будь-яку хатню роботу не могло бути й мови. І Христина мала законний, угодний Богові вихідний день. Анна сама запропонувала після Макаріївської церкви тут, на Татарці, пройтися далі в місто. До Євбазу взяти візника, звідти пішки піднятися до Володимирського собору, далі неквапом — до Лаври. Задум Христа підтримала, проте з обмовкою:

— Чого б я ото, Ярівно, перла, прости, Господи, усе свячене з собою в місто? Хіба ви надумали святити яблука, мед та наливку всюди, де будемо.

З її вуст припущення прозвучало наївно та щиро. Хоч загалом Христина Попович аж такою дурненькою й простодушною селючкою не була. А останні трагічні події, що потягнула за собою загибель, точніше — навмисне вбивство Івана Вольського, розкрили помічницю з боку, про який Ан-

на до того часу не здогадувалася. Коли треба, Христя могла бути й справді була спритною, метикованою, навіть хитрою.

Ці риси ретельно приховувала зовнішня простота. Христині Попович майже ніколи не давали справжнього віку. Навпаки, дівчину, котрій ще не виповнилося й тридцяти, зазвичай вважали років на п'ять, а то й сім старшою. Ще й звали *тіткою*, бувало — узагалі *бабою*. Причиною була її опасиста статура. Христя народилася з широкою кісткою, що робило її грубенькою на вигляд. Сільське життя обвітрило кругле лице, ще й голос від природи мала низький, густий. Заплющиш очі, як почне балакати — відразу уявляєш собі старшу жінку.

Зовнішністю Христина не переймалася, звикла сприймати себе такою, якою показувало люстро. Єдине, чим журилася: роки йдуть, а женихи ні. Тож часто ворожила на парубка і свято вірила: рано чи пізно пара знайдеться.

За дівчину слізно просили її батьки, далека рідня Вольського. Їхня цукроварня на Полтавщині згоріла, голова сімейства зліг, Поповичі ледь зводили кінці з кінцями. Тож робота служницею в Києві для старшої доньки не лише позбавила збіднілу родину зайвого рота, а й була джерелом грошових надходжень: частину зароблених грошей Христя надсилала додому.

Іван Вольський на той час міг собі дозволити щедро платити, адже не без допомоги дружини зажив слави одного з кращих слідчих київської розшукової поліції. Тому його нагла смерть стала для дівчини навіть більшою трагедією, ніж для Анни: вона злякалася, що втратить заробіток. Адже Вольські не мали великих статків, усе трималося на чоловікові, Анна могла не потягнути утримання покоївки далі.

Проте Анна від самого початку не сприймала Христю, не набагато від неї молодшу, за служницю. Вона вже першого ж дня назвала дівчину помічницею. Тим більше, що

це відповідало дійсності. Матері, попри всі старання, не вдалося виховати Анну доброю господинею. Вона не вміла готувати, ба більше — коли перебралися в успадкований Іваном будинок на Татарці, відверто злякалася роботи в саду. Не знала, як поратися з цим усім, і єдине, що освоїла — квітники. Доглядати за квітами для Анни виявилося в радість.

А ще вона опанувала мереживне плетиво.

Утім, плетіння не було для Вольської лише способом дозвілля. Коли спиці бігали в пальцях, мозок працював на повну силу. Сидячи за плетивом, Анна складала в голові чергову мозаїку з розрізнених фактів.

Так народжувалася мереживна серветка. І розплутувався черговий кримінальний злочин. Ось до чого Анна Вольська, дружина, а тепер — удова поліцейського, мала справжній, даний природою хист.

— І той, Ярівно, могилку ж Івана Дем'яновича навідати треба, — нагадала тим часом Христина.

Категорична заборона називати Анну *баринею*, а тим більше — хазяйкою, свого часу змусила дівчину задуматися, як звертатися до неї. Спершу старанно вимовляла «Анна Ярославівна». Потім по батькові чомусь видалося за складним, Христя постійно затинаялася на ньому й пашіла від сорому. Тож зрештою наважилася по-простому скоротити його до Ярівни, проти чого Вольська зовсім не заперечувала. Ще Христина називала ту, котру вважала своєю благодійницею, королівною — Анна якось бовкнула, що тато назвав її на честь доньки київського князя Ярослава. Тієї самої, яка згодом стала королевою Франції.

— Треба, — погодилася Вольська.

— Не з цим же туди волочитися.

Христя для переконливості гойдула кошиком, який почепила на зігнуту руку. Усередині лежали накриті мережи-

вом посвячені яблука з власного саду, глиняне горня зі свіжим медом, подарованим учора сусідом — бджолярем, теж покропленим святою водою. До купки — кілька грушок і дбайливо прилаштована помічницею пляшечка вишневої наливки.

Освоївшись у саду, Христина почала робити напої сама. Анні смакувало, та часто пригощатися не мала звички. Тож різноманітні наливки й настоянки зберігалися переважно для гостей. Хоч на те й велике свято, щоб під вечір не відмовити й собі в задоволенні. Анні подобалася звичка зустрічати літні вечори в саду, в альтанці, у кріслі-гойдалці з келишком. Могла пити маленькими ковтками, думаючи про своє. Але частіше присмачувала трав'яний чай. Тут помічниця теж старалася, сама не збирала, не мала де і як, проте на травах зналася добре й купляла в селянок на базарі.

Саме зараз біля церковної огорожі й зібралися жіночки з букетиками духмяних трав. Уже встигли посвятити їх, тож цілющі властивості, за задумом, від того лиш збільшилися. Відповідно зроста й ціна. Христя прискіпливо крутила жмутики в руках, нюхала, гарикалася з продавчинями, торгувалася за якісь копійки. Не тому, що дбала про хазяйські гроші, хоча Вольська справді не мала багато й змушена була після чоловікової смерті більше економити. Дівчина просто любила торгуватися, запеклі суперечки на підвищених тонах приносили їй щире насолоду.

Поки помічниця визначала, звідки трави й від чого лікують, Анна ступила вбік. Ковзнула поглядом по ряду жебраків, для яких святкова служба завжди була прибутковим днем за будь-якої пори року. Розстібнула сумочку, знайшла три п'ятаки, ошчасливила трьох прохачів. Почула у відповідь побажання доброго здоров'я. А за спиною раптом — жіночий голос, зовсім молодий:

— Пані, пожалійте мене. Порятуйте бідну дівчину.

Прохачка справді мала бідненький вигляд.

Їй було років шістнадцять, не більше. Сукенка рожева, ношена, ще й перешита. Це перше, що кинулося Вольській в очі. Та, від кого дівчина успадкувала одіж, стежила за модою, мала смак, але ж фасон минулого року, тепер талії ще вище піднімають і звужують. Плечі й груди закриті більше, проте в цих місцях не дуже охайно висіло: попередниця мала більший розмір. Тканина по краях не обтягувала, висіла вільно. Дівчина раз у раз нервово підсмикувала їх, немов намагалася довести свою цнотливість і делікатність. Нижній край не ховав коричневі черевички з заокругленими носами, і все було б нічого, аби руки, вище ліктів, дівчина не заховала в тілесного кольору рукавички — вочевидь її власні, від чого смак та розуміння міри відразу ставилися під великий сумнів.

— Вас як звати? — вирвалося в Анни найперше.

Мала право сказати незнайомці *ти*, але виховання не дозволило. Дівчину ж чемне звертання зовсім не збентежило, так, мовби до неї щодня говорили чемно. Кліпнула великими, повними вологи очима, знову машинально підсмикнула край сукні на грудях, далі заправила каштанові коси під дешевий солом'яний капелюшок.

— Ліза, пані. Лизавета Мироненко за пачпортом.

— Від кого рятувати, що загрожує?

Поруч виросла Христина, трохи відтерла Вольську крупним плечем, спитала строго:

— Ти чого до пані чіпляєшся, халамиднице?

— Господь з вами, тітонько! Ні до кого не чіпляюся, лиш прошу заступництва в добрих людей!

— Усе гаразд, тітонько, — легенько шпильнула помічницю Анна. — Сама ж бачиш, на жебрачку бідна Ліза не схожа.

— То ви, Ярівно, жебраків не бачили, — буркнула Христя.

Вона трохи образилася за *тітоньку*, і не на незнайомку в старому платті. Бо ж одна справа, коли хтось чужий від незнання її так називає. І зовсім інша, коли дражниться та, у кому Христя Попович душі не чує й за котру життя віддати готова. Ну, нехай не відразу життя, але здоров'я покласти — так.

— Не прошу я Христа ради! — тепер образилася вже дівчина. — Захисту шукаю в добрих людей, розуміння. Свято велике сьогодні, зранку не працюємо, мадам відпустила на службу. Я сюди прийшла, подалі, аби ніхто знайомий не побачив.

— Чекай, — насторожилася Вольська. — Мадам? Здається, так називають...

— А ви вгадали! — Ліза не дала їй завершити, тепер у круглих очах блимнув вогник виклику, хоч відразу й згаснув. — Салон мадам Ставніцер, на Благовіщенській¹. Знаєте? Хоча... — щоки запашіли. — Ой, вибачте. Звідки ж вам знати...

— Я, Лизавето, знаю про деякі місця в Києві більше, ніж мені б хотілося. — Анну трохи здивувала власна сухість, тож далі пом'якшила тон, говорила вже більше до Христини. — Там справді салон, не якийсь дешевий бордельчик, яких повно на Хрещатику. Про Поділ узагалі краще помовчати. Працює офіційно, під наглядом поліції. Червоний ліхтарик над дверима тамтешню публіку не бентежить, хіба дами місцеві носами крутять. Зате поруч — університет,

¹ Повна назва вулиці на час описаних подій — Маріїнсько-Благовіщенська. До й після того не раз міняла назву. Від 1937-го й дотепер — імені Панаса Саксаганського. (*Тут і далі примітки автора.*)

наш Латинський квартал¹. Студенти, котрі не з бідних, мадам Ставніцер справно навідують.

— Ви так кажете, наче там були, — вирвалося в дівчини.

— Е-е, дівко, язика припни! — Христя піднесла голос. — Забагато собі дозволяєш!

— Нічого, — примирливо кивнула Вольська. — Дівчина хвилюється, зваж на це.

— Я її зараз так схвилюю...

— Ти-хо! — Анні довелося піднести голос. — Послухаймо людину. Просто так, ще й у свято, аж звідти сюди, на Тартарку, до церкви не йдуть. Відійдімо.

Анна рушила першою, пройшла повз жебрацький ряд, уже не звертаючи на злиднів увагу. Христина, увійшовши в улюблену роль суворої церберші, грубувато підштовхнула Лізу. Даючи тим самим зрозуміти: дівчат із сороміцьким статусом не поважає, тим більше — коли беруть волю й чіпляються біля храму до порядних людей. Так, невеличким гуртом, вони пройшли вглиб вулиці, й Вольська нарешті знайшла зручне для розмови місце під розлогою липою. Стала так, аби нова знайома опинилася спиною до стовбура, запитала строго:

— Кажіть, дорогенька, але не думайте крутити.

— Дорогенька, — пирхнула Христя. — Ще панькатися з такими.

— Ти даси комусь, окрім тебе, сказати слово? — тепер Анна вже не грала, поведінка Христини справді почала драгувати.

¹ Латинський квартал — неофіційна назва місцевості, де селилися студенти і викладачі Київського університету святого Володимира (нині імені Тараса Шевченка). Зазвичай їх окреслюють «трикутником» між вулицями Паньківська, Микільсько-Ботанічна та Караваєвська (тепер — Льва Толстого).

— Мовчу вже, мовчу, — вона навіть відступила на крок далі, та вуха нашорошила, перечепила кошик на згин правої руки, ледь витягнула коротку шию.

— Бачу, ви, пані, особа поважна. — Ліза кумедно чмигнула носиком, прямим із невеличкою, дуже милою горбинкою. — Зрозумієте бідну дівчину, яка наробила дурниць. Таких, що перед батьками соромно. А тато в мене — судовий пристав у Чернігові. От як йому буде дізнатися, де єдина доця була від травня...

— З того, що вже почула, зрозуміла одне: ви служите в борделі, нехай не найбруднішому, — відрізала Вольська. — Чого вам треба від мене? Чим, на вашу думку, можу прислужитися?

— Хоча б послухайте мою історію, — дівчина жалісно кліпнула очима. — Усе зрозумієте.

— Якщо вона коротка.

— Дуже коротка, — Ліза зітхнула. — Я втекла з дому на свою голову.

— Років вам скільки? — уточнила Анна.

— Шістнадцять.

— Так я чомусь і подумала. Отже, ви втекли з дому. Пристрасне кохання?

— Ви як знали...

— У вашому віці в розпал весни юні панни тікають із домівок саме через амурів. Гадати особливо не треба. Кавалер ваш виявився негідником? Спокусив і кинув?

— Думки читаєте.

— Трошки знаюся на житті, — Вольська ледь посміхнулася. — Він офіцер чи художник?

— Ой, з вами вже страшно.

— Не треба боятися. То як?

— Художник, — сумно зітхнула Ліза. — Ще вірші пише. Гарні такі, щемливі. Про кохання, природу, природу

кохання. Малював пейзажі, Десну, мене біля річки... Не знаю навіть, коли й чому вирішила йти за ним на край світу. Жили ми з ним...

— Ім'я в художника є?

— А? Так-так, Вася... Василь Деснянський, тому й на Десну тягнуло.

— Не чула про такого, — гмикнула Вольська. — Це ще нічого не значить. Хіба крім того, що ніякий ваш пан Деснянський не художник.

— Ми в його майстерні жили! — вигукнула Ліза. — Підвал цілий на Кловському узвозі! Там картин — во! — дівчина зробила руками жест, котрий мав би означати велику кількість. — Ще й гарні які! Мене він малював, кажу ж вам! Справжній художник!

— Але ви через нього опинилися в салоні мадам Ставніцер, — нагадала Вольська. — Справжнісінькому борделі.

— Його, Васю, вбити хотіли, — дівчина схлипнула. — Бачили б ви їхні мармізи, панночко! Заріжуть, ще й через тіло переступлять.

— Хто?

— Не знаю, він не казав. Без того видно — страшні люди. Гроші з нього вимагали. Вася попросив виручити. Ну, трохи пожити в салоні, побути з мужчинами. Публіка там, каже, добірна, не скривдять. Він за мене матиме від мадам винагороду. Стане, щоб відкупитися. Потім роздобуде ще грошей, викупить мене назад.

— І зник, — це було не питання.

— А в мадам мої документи, — кивнула Ліза. — Каже, що я зможу піти, щойно поверну борг. Ну, викуплю себе назад, розумієте...

— От паскуда! — не стрималася Христина, яка під час сповіді різко поміняла ставлення до дівчини. — За горлянку б того Васю потримати! Ярівно, знаєте, скільки наших,

сільських дівчат до таких засранців у тенета залазить? Їдуть же до Києва на заробітки, а тут на них отаке чекає! Управи нема на шахраїв у штанях! І на мадамів отих! Фу, Господи, твоя воля! — вона перехрестилася вільною рукою. — Хай Бог простить, що у велике свято про таку гидоту говоримо.

— А біда, Христю, не розбирає, коли свято, а коли — будень, — філософськи зауважила Вольська, знову зосередившись на дівчині. — То вам, значить, гроші потрібні. Випити себе.

— І швидко! — Ліза знову зробила круглі очі, витерла набіглу вологу. — Я батькам відписала кілька разів. Збрехала щось, аби не шукали з поліцією. Тільки ж то було до салону. Втекти не можу, куди без документів. До поліції податися — признатися в усьому. Тато знатиме правду, і не лише він. Ганьби на весь Чернігів, воно йому треба.

— Раніше треба було думати, — строго мовила Анна.

— То що ж тепер робити, пані? — дівчина схлипнула. — Сто рублів усього. Не думайте, я віддам! — заговорила швидко. — Тобто, тато надішле з великою вдячністю, щойно повернуся. Я ж усе на Васю навішаю. Мовляв, спокусив, голову заморочив, кинув. Добрі люди грішми виручили. А де я була ціле літо — кому яке діло? У бабусі, у неї маєток під Сновськом¹, економія².

— На вашу думку, я маю для вас зайвих сто рублів?

— Ярівно, я маю! — не витримала Христя. — Не можу слухати такого, бо ж кажу — купу історій чула про таких ось бідолашних дівчат! А ця, бачте, зовсім дитина! І як та-

¹ Сновськ — на час описаних подій — селище на Чернігівщині, над річкою Снов. Має давню історію. У радянський час мало назву «Щорс», на честь народженого там командира Червоної армії Миколи Щорса.

² Економія, тут: фермерське господарство.

кого Васю земля носить! Художник! Розмалювала б я йому рило свиняче! — вона войовничо стиснула кулак.

Вольська не відразу звикла до манери своєї служниці-помічниці слати прокльони з будь-якого приводу. Христина Попович робила це смачно, охоче, і часто вигадувала сама. Причому чимало прокльонів складали такі солоні, непристойні слівця, яких Іван Вольський, за його зізнанням, ніколи не чув від пропечених босяків-кримінальників. Анна навіть припускала, що Христя цілком може стати в пригоді котромусь університетському професору з народницькими поглядами. За нею можна, а то й треба записувати, потім — укласти словник. Звісно, якщо дозволять надрукувати — але прикритися потребами науки можна, дозволять. Під соусом старовини.

— Дурню впоролла дівка, а ви хіба молодою дурного не робили? — Христя тим часом не могла зупинитися, чим далі, тим більше накручуючи й розпалюючи себе. — Я робила! Таке творила, ох творила! І битю була, за що мамі досі красно дякую! Судовий пристав не обдурить! Захована в мене «катеринка», за рік відклала. То нічого! У свято, ще й на добру справу — даю!

Поки говорила, Лізине личко поволі світлішало.

— Дай вам Боже здоров'я, тітонько! — вичавила дівчина, ледь стримуючи сльози.

— Та хай уже, — тепер Христя пропустила *тітоньку* повз вуха.

— При дверях у салоні досі Семен стоїть? — спитала Вольська, відразу пояснила: — Колись городовим служив, та вулиця якраз була його постом, так би мовити. Вони з мадам Ставніцер давні друзі. Як пішов у відставку, вона забрала його до себе. Свій, усе знає, гроші ті самі. У нього ще вуса руді.

— А-а-а! — протягнула Ліза. — Я й не знала, де той дядечко рудий служив раніше. Кого, думаю, він мені повад-

ками нагадує! — раптом дівчина збавила темп, підозріло примружилася. — А ви звідки знаєте?

— Ви, Лизавето, мали б за час нашого короткого знайомства переконатися: випадково зустріли ту, котрій, так уже склалося, відомо забагато. Тому я вам і повірила. Ходімо, вип'ємо чаю, розкажу про себе більше. Як захочете, звичайно.

— Куди? — не зрозуміла Ліза.

— До мене. Я тут не дуже далеко мешкаю. Ми, — виправилася, зиркнувши на Христаю. — До речі, від вас вимагала назватися, сама забула. Вольська, Анна Ярославівна.

— Хоч знатиму, кому дякувати. Тільки... до вас справді йти треба?

— Як ви розумієте, таких грошей при собі не маю. Ось Христина, моя, — Анна на мить замислилася, добираючи слово, — моя компаньйонка, погодилася виручити вас. Але ж гроші й не при ній. Прогуляємося.

Ліза зовсім заспокоїлася.

— Коли так — запросто. Я ж вам признаюся: мене до вас ніхто слухати не хотів.

— Скількох питали?

— Ой, не рахувала. Не всі люди злі, Анно Ярославівно.

— І не всі дурні.

Знайомий тон насторожив Христину. Щось небезпечно відчула й Ліза. Невпевнено ступила пів кроку вбік від стовбура. Анна не зрушила з місця, сказала дуже буденно:

— Христаю, а тепер кинь кошик. Тримай її, бо втече.

Не розраховувала спритності.

Дівчина, певно, готувалася до чогось подібного — надто швидко почала рухатися.

Христині справді завадив кошик. Кидати на землю не хотіла, дуже любила порядок. Нахилилася, щоб поставити. Дівчина тим скористалася: штовхнула напівнахилену Христаю. Та втратила рівновагу, поточилася, незграбно гепнулася.

У той момент Ліза встигла відскочити, тож Христина впа-
ла просто під ноги Анни.

Вольська хотіла бігти навздогін. Але втікачка бігла ши-
рокими стрибками, за короткий час устигла відірватися,
мить — шаснула за найближчий ріг, зникла з виду. На ко-
ротку сутичку звернули увагу хіба місцеві хлопчаки. Один
зареготав, другий — засвистів услід дівчині, вклавши до ро-
та два пальці. Потім обоє, не змовляючись, розвернулися
до Анни, яка саме допомагала Христині підвестися. Нагну-
лися, дружно обсвистали їх.

І зареготали під прокльони, які безбожно заглушали цер-
ковний передзвін.

3

— От не повірите, Анно Ярославівно, — щойно про вас думав!

— Не повірю, пане Коваленко. Навряд думаєте про мене
під часу обіду.

— Здаюся, вас не обдуриш. Не в цей момент, справді. Але
зранку, коли робив собі каву, — так.

Спершу Вольська навідалася в редакцію. Після останніх
гучних публікацій «Київські губернські відомості» запро-
понували Глібові Коваленку місце й таку винагороду, яка б
не дозволяла одному з найбільш спритних київських кри-
мінальних репортерів «розпорошуватися». Утім, це радше
був візит ввічливості: навіть власний робочий стіл не міг
утримати на місці того, кого вже багато років годували но-
ги. Як слід було чекати, у редакції його не застала. Зате ко-
леги охоче спрямували *мадам* до ресторану на Фундукле-
ївській, де Гліб обідав. Причому Анні підкреслили не без
заздрощів: третю годину, як наїдається.

Вольська трохи вивчила Коваленкові звички, тож не зди-
вувалася. Репортер любив працювати або за власним пись-

мовим столом, або — за ресторанним столиком. Якщо був вибір, перевагу віддавав останньому. Можна було зручно вмотитися із записником у кутку, бажано — біля вікна, аби бачити жвавий вуличний рух назовні.

Місто живило Гліба додатковою енергією. Якось у приватній розмові за чаркою Христині наливки він дав волю сантиментам і зізнався: у провінції, тим більше — у сільській місцевості, швидко б зійшов на пси. Його натура щодня потребувала гамірного натовпу, стукоту копит та рипіння ресор, дзеленькоту трамваїв і тремтіння хідників від їхнього руху. Коваленко любив київську спеку, київську сльоту й київські морози однаково, до нестями, і мусив якщо не жити бурхливим, погано прогнозованим міським життям, то бодай споглядати за ним.

Людську потребу в тиші й затишку цілком задовольняв винайманий дерев'яний флігель у Георгіївському провулку. Тепер, коли Коваленка взяли на постійну роботу, прогулянка від дому до будівлі «присутствених» місць¹, де містилася редакція, займала не більше десяти хвилин. Це якщо спішно, а неквапом — п'ятнадцять чи навіть двадцять, якщо вже черепашачими темпами. Удома мав друкарську машинку «ремінгтон», але вдень працювати не міг — вікна флігеля виходили у двір, жодного надихаючого руху, нічого не підштовхує політ творчої думки. Написане від руки Гліб тепер міг віддати редакційній дівчині для передруку. Та частіше волів робити все сам, уночі, коли думки нарешті

¹ «Присутствени» місця (*імперський канцелярит*) — загальна назва державних адміністративних органів у Російській імперії, у тому числі колегіального характеру, для центрального, губернського або повітового управління. У Києві на час описаних подій будинок «присутствених» місць розташовувався на Софійській площі.

впорядковувалися, а вуличні звуки робилися зайвими, розсіювалися.

Ще одна перевага ресторанного письма — за першої ж потреби можна гукнути офіціанта. Він піднесе кухоль пива, а то й чарку коньяку. Гліб уже другий місяць купався в славі, яку здобув сенсаційними репортажами про таємне товариство найманих убивць. Це давало свої переваги: у більшості ресторанів, де пан *кореспондент* волив проводити час за працею, його могли пригостити від закладу. Або, що частіше, налити в борг, на довіру. Коваленко користав із того, але, до його честі, не зловживав. За першої ж нагоди гасив кредити, розуміючи підступність слави. Адже кому, як не йому, особі творчій, знати, що слава — лише яскрава латка на старому одязі. Дуже непостійна матерія.

Вольська вже не раз відзначала: Коваленко одягався зі смаком. Звісно, дещо специфічний спосіб життя дослідника міського дна вимагав час від часу перевдягатися, щоб бути своїм серед кримінальної босоти. Але, поза тим, Гліб стежив за міською модою й намагався слідувати їй. Єдине, що трошки драгувало, — весь одяг висів на Коваленкові, немов на вішаку.

Це була одна з причин, чому Христина не жалувала Гліба й презирливо обзивала тридцятидвохрічного репортера чахликом. Любила Христа Попович високих, бажано — огрядних, вважаючи пузце й рожеві щоки головною чоловічою чеснотою. Натомість Анна знала про Коваленка ще до особистого знайомства трохи більше. Знання дали розуміння: хворобливий від природи хлопчик, який рано осиротів, старанно працював над собою, не давав природі взяти гору й змалечку гартував своє тіло.

Силачем не став — куражу в нього було вище маківки.

У цьому Анна Вольська вже мала нагоду пересвідчитися.

Христа далі дивилася на Гліба косо. Ну, вона так на весь світ дивилася, бо поки всесвіт дівчини обмежувався її ко-

ролівною. Сама ж Анна пройшла певну трансформацію. Від цілковитого неприйняття Коваленка поряд із собою до прийняття його права бути тим, ким є, — і навіть шукати з ним союзу.

Єдина жінка в Києві, яка вирішила заробляти на гідне життя приватним розшуком, без допомоги кримінального репортера обійтися не могла. За життя Іван Вольський давав Анні всю поживу для роздумів. Чоловік був її ногами, вона — його головою. Коли ж вона взялася самотужки розкручувати його вбивство, зрозуміла — не має змоги добути потрібні відомості там, куди ладен пролізти спритний Коваленко зі своїм знанням кримінальних звичаїв і типів.

— Чим вас почастувати? — Гліб галантно відсунув оббитий оксамитом віденський стілець, запрошуючи стару знайому присісти. — Роки вас не бачив.

— Але ж згадали зранку, — Анна присіла. — Чи це для красивого слівця?

— Боже збав! — Коваленко відмахнувся. — Привід цілком конкретний. Настільки реальний, що я просто сюди, у ресторан, збирався гукнути хлопчика-посильного. Аби поніс вам записку з пропозицією зустрітися.

— І десять днів від часу останньої зустрічі в мене в садку — не такі вже й роки.

— То вже хто як рахує, пані Вольська. Для всякого час інакше біжить. Отже... — Гліб клацнув пальцями, підзиваючи офіціанта.

— Подобається пізнавати на власній шкурі гнів моєї вірної Христини? — усміхнулася Анна. — Чудово знаєте: вона терпіти не може, коли я їм десь поза домом. Ну, хіба званий обід, звана вечеря, інші прийняття. Колись чоловіка запрошували часто. Усім хотілося мати в товаристві одного з найкращих київських слідчих. Чи показати Івана званим гостям. — Не втрималася, додала: — Немов тваринку екзотичну.

